

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Égész évre. . . . 6 kor.
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
1-80 és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városhaza, földszint 8. szám.
Ide kerülnek a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők az elő-
fizetési díjak és hirdetések.

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

Dr. Magoss György tiszti főügyész véleményes jelentése a városi csatornamű üzemére.

Tekintetes Tanács!

A főszámvevő ur 1913 szept. 8-án 16,988. iktatói szám alatt bemutatta a csatornamű üzemben tartásának 1914. évi költségeloirányzatát.

Jelentésében rámutat arra, hogy ez a költségeloirányzat a telektulajdonosoknak és a városnak szabályrendeletileg megállapított hozzájárulása mellett 131,520 K hiányt tüntet fel s egyszersmind indítványozza, hogy a szabályrendelet vonatkozó rendelkezésének megváltoztatása mellett ugy a telektulajdonosok által fizetendő csatornadíjak, mint a város évi hozzájárulása emeltesseken fel. A főszámvevőnek ez a javaslata kiadott a jog- és pénzügyi bizottságnak és ez a bizottság a kérdés újabb rendezésénél elvül kívánja megállapítani azt, hogy a költségek amortizációja azokat terhelje, akik a csatorna előnyeit élvezik. Kimondja továbbá, hogy a csatornadíj kivetésének kulcsa pusztán a terület nagysága nem lehet, hanem a kulcs megállapításánál emellett más körülmények is, mint pl. a beépített telekrész nagysága, a lakók száma stb. is figyelembe vétesenek. S az iratokkal adata vissza a tanácsnak, hogy a csatornahasználati díjak megállapítására ezen alapelvek szem előtt tartásával készítsen részletesen indokolt előterjesztést.

A tanács aztán 19,886—1913. sz. határozatával négyöknök, nevezetesen dr. Tóth Emil tanácsnok, Kondor Kálmán főszámvevő, Borsos József h.főmérnöknek és nekem adott megbízást, hogy a csatornahasználati díjak felemelése, illetve újból való megállapítása tárgyában készítsünk mielőbb előterjesztéseket.

E megbízásnak eleget teendő, véleményemet és javaslatomat következőkben terjesztem elő:

Helyesnek fogadom el a jog- és pénzügyi bizottság javaslatában lefektetett azt az elvet, hogy a költségek amortizációja azokat terhelje, akik a csatorna előnyeit élvezik. Sőt én tovább megyek s azt hiszem, hogy maga a jog- és pénzügyi bizottság is

többre gondolt és megtoldom ezt azzal, hogy az üzemben tartás költségeit is ugyanazoknak kell viselni.

De az elv felállításával még nem oldottuk meg a kérdést, mert az elv felállítása után tüstént az a kérdés nyomul elő: kik azok, akik a csatornamű előnyeit élvezik? Az én véleményem szerint a városnak minden lakója, sőt mindazok is, akiknek a város határában földbirtokuk van. Ezzel nem akarom azt mondani, hogy egyforma mértékben élvezzi a csatornamű előnyeit a telektulajdonos és az üzletét bérelt helyiségben folytató bérakásban lakó iparos, kereskedő, honoratior és külső földbirtokos. Készséggel concedálom, hogy a közcserna mentén fekvő s azzal öszekötött telektulajdonosa több előnyt húz ebből, mint az itt megnevezettek. De ha mai fejlettebb gazdasági életünk, különösebben egy város gazdasági életének szövevényessége mellett nem könnyű, sőt sokszor lehetetlen is ujjal rámutatni arra, hogy a lakosság egyik, vagy másik rétege mi-csoda követlen, vagy épen követett előnyöket merit egy gazdasági, egy kulturális, egy egészségügyi köztintzményből, annyit mindenesetre el kell ismerünk, hogy mindezek a város fejlődését szolgálták elő s hogy a város fejlődése a lakosság szemében, a keresetforrások szaporodásában javára szolgál a lakosság minden rétegének. Emeli a város határában fekvő külső földeknek a jövedelmezőségét, tehát értékét is.

El van ez ismerve magára a csatornázási műre nézve szabályrendeletünkben is azáltal, hogy a város évi hozzájárulása a csatornázási költség amortizációja és üzemi költségéhez valamivel nagyobb összegben állapítottat meg, mint amennyi az érdekelt telektulajdonosokra kivettetik.

Még inkább Szeged város csatornázási szabályrendeletében, amelynek 21. szakasza szerint: „az utcai közcsernának építési, valamint ezeknek és a régieknek fenntartási és tisztítási költségeit közteherként a város viseli“. Ebből a szabályrendeletből e helyen még csak azt emelem ki, hogy a telek-

tulajdonosok ott nem fizetnek évi járulékot, hanem egyszerismindenkorra járulnak hozzá a csatorna építési költséghez nagyon minimális összeggel és magáncsatornájuk után egyszerismindenkorra fizetnek 6 K betorkolási díjat.

Vagy Temesváron, ahol a szabályzat 21. és 22. szakasza szerint a csatornamű létesítési költsége mind annak az állami egyenes adónak 20%-ával törlesztetik, ami a város területén elő van írva, vagy az adómentes épületeknél megállapított bérérték után előírható lenne. Poszonyban pedig csatorna-építési járulék címén a telektulajdonos egyszerismindenkorra fizeti a nyert bérjövedelemnek 15, illetve az olyan telkek, amelyeknek magáncsatornája már valamely régebbi közcsatornába be volt kötve, 7,5%-át.

Az építési költség és az üzemben tartási költséget községi pótdadóból fedezi a város.

Szóval ennek a három vidéki nagy városnak csatornázási szabályzatában szintén kifejezésre jut annak elismerése, hogy a belterület általános csatornázása a város összlakosságának és birtokosainak érdekeit szolgálja. Ennek megállapítása után azt a kérdést kell eldöntenünk, hogy milyen arányban viselje az összlakosság s milyen arányban a telektulajdonosok a csatornamű előállítási és üzemben tartási költségeit?

Az e kérdésre adandó felelet megalkotásánál ismét hiányzik egy olyan pozitív alap, amely lehetővé tenné az arányok szisztematikus számzerű megállapítását. Én a tételt úgy állítottam fel itt is, hogy a város általános csatornázása a város összlakosságának érdekeit szolgálja s így a csatornamű közöltségen építendő ki és tartandó üzemben. Minthogy azonban a csatorna mentén fekvő beltelkek tulajdonosai mégis több előnyt, hasznát látják annak, mint az adózó lakosságunk többi része, az igazság és méltányosság követelményének látom, hogy ezek a létesítési s üzemben tartási költségekhez külön is hozzájáruljanak.

Hogy mi legyen a telektulajdonosoknak ez a külön hozzájárulása, annak megállapításánál nem szabad szem előtt téveszteniünk azt a körülményt, hogy ahhoz az összeghez, amit a város ad a csatornamű létesítési és üzemben tartási költségeire, több mint 50%-kal szintén a házastelkek és pedig azon házastelkek tulajdonosai járulnak hozzá községi pótdadjukkal, amely telkek a közcsatorna mentén fekszenek.

A folyó 1914. évi költségvetést betervező főszámvevői jelentés szerint nevezetesen a községi pótdadjó kivetésének alapjául szolgáló állami adók összege kiteszen 1,950,000 koronát, azoknak a telkeknek házbéradója pedig, amelyek a kiépített közcsatorna mentén fekszenek, amelyek tehát szabályrendeletünk szerint abba bekapcsolódnak, a házadónyilvántartó hivatal által készített és idecsatolt kimutatás szerint 1.008,688 K 47 fillérre rug. Mihez képest a községi pótdadónak, tehát az ennek terhére

épített és üzemben tartott csatornamű költségeinek is cica 51%-át ezeknek a telkeknek a tulajdonosai fizetik meg. Ha még ezekre a telektulajdonosokra rövjuk a költségeknek további 20%-át ugy, hogy ezek viseljék az egésznek 70%-át, a város többi lakosai, illetve adózó polgárai pedig az egésznek csak 30%-át, már ugy érzem, hogy tul is léptük azt a határt, amelyet ugy az osztóigazság, mint a város fejlődésének magasabb érdekei elibünk állítanak. Nem szabad nevezetesen szemünk elől téveszteni, hogy a beltelkek tulságos megterhelésével nemcsak az építési kedvet vesszük el, de lehetetlené tesszük a város kiépülését is. Nekem ebben az irányban az általános házbéradó behozatala óta már ugyis aggodalmaim vannak. S fájdalom, ugy vagyok meggyőződve, hogy ezek az aggodalmaim nem alaptalanok a bérék eszköken s a közterhek emelkedő irányzata mellett.

Amíg ugyanis a lakbérék az utóbbi 3—4 év alatt 15—20 százalékkal estek, addig volt a házbér- és házoosztályadó együtt 1909-ben 437,774 K 80 f., az általános házbéradó életbelépte után (11%-kal) 1910-ben 643,318 K 44 f., 1911-ben 676,328 K 2 f., 1912-ben 794,466 K 21 f., a 14%-os adókulcs életbelépte után pedig 1913-ban 1.129,974 K 53 f., végül az 1914-iki évre ki van vetve 1.154,533 K 9 fillér. Tehát 5 év alatt majdnem megháromszorozódott a házadó, jóllehet a bérjövdelem csökkent. Lássuk csak ugy nagyjából: miféle és milyen összegű terhet kell viselni egy olyan ház tulajdonosának ma minálunk, amely házastelkek pl. 4000 korona évi nyersbérjövdelemet ad?

Fizet:

a) házbéradóban (14%)	560 K	— f.
b) I. oszt. kereseti adóban (2 cseléd)	8	„ — „
c) II. oszt. ker. adóban (férj, feleség és 2 gyermeket véve fel)	20	„ — „
d) ált. jövedelmi pótdadóban (30%)	168	„ — „
e) országos betegápolási pótdadóban	17	„ 64 „
f) utadóban	56	„ — „
g) községi pótdadóban (56,5% ált. pótdadjó, 3,5% alamizna, 2% tűzizváltás, 2% ipariskolai adó, együtt 64%)	376	„ 32 „
	1205 K	96 f.

Fizet tehát csak adókból 1205 korona 96 fillér, majdnem $\frac{1}{3}$ részét nyers házbérjövdelemnek. Ezen tul vannak még a csatorna-díj, víz-díj, szemét kifuvározás, keményseprés stb. s a fenntartási költségek, amelyek együtt véve ismét kitesznek 300 koronát éventenk.

Egy 4000 koronát jövedelmező házra tehát a tulajdonosnak van évenként legalább is 1500 korona kiadása.

Ilyen körülmények közt én már inkább azon töröm a fejem: mi módon, milyen eszközökkel lehetne a háztulajdonosok helyzetén könnyíteni s az építke-

zési kedvet ébren tartani, sőt fejleszteni, mert a jelenlegi jövedelmesség viszonyok és terhek mellett is félek attól, hogy legalább is a bérlakások építkezése megáll és városunk kiépülését, kifejlődését visszaveti. Ahol csak módunkban áll, rajta kell lennünk, hogy adóügyi politikánknak azt a tagadhatlan baklövését, amely a legmagasabb adóttel a ház jövedelmét minden olyan esetben, amikor a tulajdonos családjával maga lakja, nem is tényleges, hanem csak képviselt jövedelmét rója meg, káros hatásában, reparáljuk.

Figyelemmel tehát városfejlesztési magasabb szempontokra s arra a körülményre, amire fentebb rámutattam, hogy t. i. a községi pótdadónak, tehát az ebből fedezett csatornaépítési és üzemben tartási költségeknek 51%-át ugyanis a közszatorna mentén fekvő telkek viselik, már inkább soknak, mint kevésnek tartom, ha a csatornamenti telkekre ezeknek a költségeknek további 20%-át külön kivetjük. Így ezek több, mint 70%-át fogják viselni a csatornamű előállítás és üzemben tartási költségeinek. Olyan mérvű terhet, amelyet sem Szegeden, sem Pozsonyban nem viselnek.

Nézzük közelebbről egyenként: mit viselnek ezekben a városokban a telektulajdonosok az ugyanilyen természetű költségekből?

Pozsonyban a telektulajdonosok csak a csatornaépítési, nem pedig az üzemben tartási költségekhez is járulnak hozzá csatornaépítési járulék címén. Ezt a szabályzat 4. szakasza szerint: „egy és ugyanazon ingatlan után egyszersmindenkora kell fizetni”.

Fizetetik pedig ezen a minden olyan telek után, amelynek magáncsatornája valamely közszatornába addig be nem torkolt, a nyers bérjövedelemnek 15%-a, ha pedig a telek magáncsatornája valamely közszatornába már be volt vezetve, ennek a nyers bérjövedelemnek 7-5%-a. (5. ?.)

Egy ilyen telek után tehát, amelynek évi nyers bérjöveldelme 2000 korona, fizetendő egyszersmindenkora 300, illetve 150 korona.

Az építési költségnek e mellett fedezetlenül maradt része s az üzemben tartási költségek a csatornaépítési pótlékból fedeztetnek, mely csatornaépítési pótlék az állami adók után községi pótdadóként vetetik ki az összes lakosokra. (8. ?.) Hogy a szabályrendelet ezen intézkedései mellett a pozsonyi beltelkek tulajdonosai kedvezőbb helyzetben vannak, mint a mieink a mai csatornájuk felemelése előtt is, azt nem kell bizonyíthatni.

Szeged a csatornaépítési járulék megállapítása szempontjából három körzetre van bsozstva s a háztulajdonosok ahoz képest, hogy telkük melyik körzetben fekszik és hogy azon két emeletes, egy emeletes vagy földszinti ház áll-e, fizetik az utcabeli közszatorna építési költségének 25-5%-át egyszersmindenkora. Átlagban hozzávetőleg megértik tehát az építési költség 12-5%-át. Kiemelem itt még, hogy

a közteterekre s utcakeresztezésekre eső csatorna építési költségét kizárólag a város viseli.

Üzembentartási költség pedig fizet minden telektulajdonos szintén egyszersmindenkora 6 koronát betorkolási díj címén.

A házi csatlakozó csatorna ugy Pozsonyban és Szegeden, mint nálunk, a telektulajdonos költségén épül.

Nálunk beleértült az utcai közszatorna, a házi csatlakozó csatornákön kívül, azonban a közteterekre s az utcai keresztezésekre eső részeket is beleértve, a felülvizsgálat által approbált végzsámra szerint 2.587,557 korona 46 fillérbe, kikerekítve 2 millió 600 ezer koronába. Ennek 12-5 százaléka kiteszen 325,000 koronát. Ennyi az az összeg, amit a telkenkénti 6 korona betorkolási díjon felül a szegedi kulcs szerint a telektulajdonosoknak meg kellene téríteni.

A csatornaépítési költség az Osztrák-Magyar bank által adott 17 millió kölcsönből való fedezendő, amelynek kamata és amortisatioja 4-66%. Minthogy azonban ebből a kölcsönből erre csak 2.275,000 korona jutott, tehát nem az egész 2.600,000 korona ebből az oleső kölcsönből fedeztetett és a 2.275,000 koronán túli 300,000 koronányi összeg minden valószínűség szerint egy magasabb kamatu kölcsönből lett fedezve: 5% kamat és tóketörlesztéssel veszem fel a szegedi kulcs szerint a háztulajdonosok által megértendő összeget. S így a háztulajdonosok által külön megértendőnek mutatkozó 325 ezer korona után fizetni kellene a telektulajdonosoknak évenként 16,250 koronát; fizetnek pedig ma a költségelóirányzat szerint 36 ezret.

Mindezt csak annak illusztrálására hoztam fel, hogy a közszatorna építési s üzemben tartási költségeihez hozzájárulás tekintetében a szegedi háztulajdonosok jóval előnyösebb helyzetben vannak, mint a debreczeniek. Lehettek, bizonyára voltak is ott ennek a kedvező elbánásnak speciális helyi okai. De Pozsonyban nem forogtak fent olyan különleges helyi okok, amelyek a háztulajdonosok védelmét naáncsolták volna s a háztulajdonosok külön hozzájárulása a csatornaépítési és üzemben tartási költségeihez mégis nem sokkal haladja meg a szegedit és kisebb annál, amivel a debreczeni ház- és telektulajdonosok a ma érvényes kulcs szerint is ezekhez hozzá járulni tartoznak.

Szóval ez a két nagy vidéki városból vett példa is igazolja annak az álláspontnak helyességét, hogy a csatornamű építési s üzemben tartási költségeihez való külön hozzájárulását a telektulajdonosoknak semmi esetre nem szabad magasabb összegben megállapítani, mint az építési költség kamata és amortisatioja s az üzemben tartási költségeknek 20%-ában. Most lássuk: mennyit tesznek ki ezek évenként együtt véve? A főszámvevő ur által beteresztett folyó évi költségelóirányzatban a csatornaépítési költség 3.686,184 koronára van téve. Ezt az összeget a főszámvevő ur a felülvizsgálat megejtése s a vállal-

közö végjárandóságának megállapítása előtt vette fel. Azóta megtörtént a felülvizsgálat és a tanács 17,966., 20,389., 20,662—1913. sz. határozatával ennek eredményéhez képest a vállalkozó cég járandóságának összegét 3.331,070 korona 83 fillérben állapította meg. Ebből azonban 743,513 korona 37 fillér a házi csatlakozó csatornákra esik, amit a háztulajdonosok fizetnek meg. 2.587,557 korona 46 fillér tehát az az összeg, aminek kamatáról és amortisatiójáról a költségvetésben gondoskodnunk kell. Vegyünk kereken 2.600,000 koronát.

A 4.66%-os 17 millió kölcsönből lett fedezve ebből az összegből 2.275,000 korona, aminek az évi kamata és amortisatiója kiteszen	106,015— K
Az ezen 2.275,000 koronán felül 325,000 koronának 5%-os évi kamata és amortisatiója ismét	16,250— K
Évi üzemben tartási költség az előirányzat szerint	15,400— K
Ez a három tétel együtt	137,665— K

s ez az az összeg, amelynek fedezetéről a csatornamű költségvetésében gondoskodnunk kell.

Fentebb már kimutattam, hogy a községi pótadónak circa 51 százaléka a közsatorna mentén fekvő telkekre esik. Tehát már községi pótdadóban az érdekeltektulajdonosok fizetnek meg ebből a 137,665 koronából 70,199 koronát. Ha még külön kivetjük rájuk a fentebb proponált 20%-ot, vagyis 27,533 koronát, úgy az érdekeltektulajdonosok fognak viselni 97,732 koronát, a város pedig a közterek, utcák és saját telkei után fizetne 39,933 koronát.

A főszámvevő ur által beterjesztett költségelőirányzat az évi kiadást 213,142 koronában tünteti fel, én pedig az itteni számításomban 137,665 koronában állapítottam meg. A 75,477 korona különbség a költségvetésben leli magyarázatát:

A főszámvevő ur a csatorna építési költségét — mint már fentebb érintettem, — a költségelőirányzatban 3.686,184 koronára teszi, holott azt a felülvizsgálat 3.331,070 koronában állapította meg. Azután nem üti le a házi csatlakozó csatornáknak 743,513 korona előállítási költségét, amit a háztulajdonosok, amennyiben még eddig meg nem fizettek, a házipénztárnak 6% kamattal megtérítenek. Evidens, hogy ezt az összeget a bekerülési költségből le kell ütni, mert ha ennek a kamatát és amortisatióját is felvesszük a csatornamű évi költségvetésébe, úgy bizonyos, hogy ezt a háztulajdonosok kétszer fizetik meg. Akkor legalább is, amikor annak megállapításáról van szó, hogy a háztulajdonosok mivel járuljanak a csatornamű előállítási költségeihez, a házi bekötési csatornáknak általuk külön megfizetett vagy, 6% késedelmi kamattal megfizetendő 743,513 korona építési költségét a számításból ki kell hagynunk. Hiszen amikor úgy rendelkezünk, hogy a háztulajdonosok által a bekötési csatornákért befizetendő összeg ne fordítottassék

az építési összeg törlesztésére, hanem abból egy csatornázás fejlesztési alap létesíttessék, és így közvetve kimondtuk azt, hogy a házi csatlakozó csatornák építési költsége községi pótdából törlesztessék, akkor egyszersmind ennek a 743,513 korona összegnek 51%-át ismét az ó nyakukba varrtuk, mert — mint arra fentebb többször rámutattam, — a községi pótdadónak 51%-a ezekre a telkekre esik.

A kettőnk számítása közötti különbségnek másik oka tehát az, hogy én ennek a 743 ezer koronának a kamatát és amortisatióját az évi szükséglet összeállításánál figyelmen kívül hagytam.

A különbség harmadik oka az, hogy én a 17 millió kölcsönből fedezetet nem nyert építési költségösszeget 5% kamat és amortisatióra vettem számításba, a főszámvevő ur pedig 6-5%-kal. Igaz, hogy most a függő kölcsön után ennyit fizetünk, de az én itt lefejtett számításom nem egy évre szól, hanem a hozzájárulásnak szabályrendeletileg, tehát hosszabb időre szóló megállapítását célozza. S azt tartottam szem előtt, hogy a pénzpiac s általában a gazdasági viszonyok várható javulása mellett a függő kölcsönnél minden esetre jóval kedvezőbb feltételi állandó kölcsönt fogunk beszerezni.

Egyébiránt megjegyzem, hogy ennek a csak átmeneti jellegű differenciális többletnek is meg van a fedezete a mai kulcs szerint kivethető csatornázási járulékból, mert az általam felállított 20%-os hozzájárulás 27,530 koronát, a mai kulcs szerint a háztulajdonosokra kivetett csatornázási járulékból pedig a főszámvevő ur költségelőirányzata szerint 36,000 koronát, tehát 8467 koronával többet teszen ki, amiből a számításunk alapjánál jelentkező 1-5% kamat különbözet majdnem kétszeresen fedezetet talál. A fentiekből az következik, hogy a csatornadij kivetési kulcsának leszállítását javasoljam, mert hiszen a tektulajdonosok 20%-os külön hozzájárulása 27,530 koronát teszen ki, a költségelőirányzatban pedig a tektulajdonosok csatornázási díja 36,000 koronával van felvéve. Hogy ezt még sem teszem, annak az az oka, hogy a költségelőirányzatban felvett 15,400 korona üzemben tartási költséget nem tartom reálisnak. Tudom, hogy ez a szabályrendelet alapján van részben beállítva, de ott is hiba van és meg vagyok győződve, hogy az üzemben tartási költség ebből nem telik ki.

Különbön is elhibázott dolognak tartom azt, hogy a szabályrendeletben a város évi hozzájárulása van fix összegben megállapítva az építési költség kamata, amortisációjára és üzemi költségeihez. Ez semmi esetre sem helyes. Mondjuk: a közel jövőben létesíteni fogjuk a csatornaművel kapcsolatos kertészeti telepet. Ez az üzemben tartás költségeit minden esetre emelni fogja. A kertészeti telep jövedelméből a telek tulajdonosok külön nem részesülnek. Hogy mégis viseljék a több költséget, az nem lenne igazságos és méltányos. De különben is az üzembentartás általános városi feladat köztisztasági, köz-

egészségügyi szempontból. Én tehát a város évi hozzájárulását nyitva hagynám. Annnyival járul hozzá az évi költséghez, amennyi épen szükséges. Ellenben fixíroznám a telektulajdonosok hozzájárulását. Ami lehető is.

A csatornamű előállítási költségének kamata a fenti számítás szerint kiteszen évi 122,265 koronát, az évi üzemben tartási költség a főszámvevő ur költségeloirányzata szerint 15,400 koronát. Erről már előbb mondtam, hogy kevésnek tartom. Felvenném tehát az évi üzemköltséget 30,000 koronában, amely összeg az minden körülmények közt bőven fedezi. Így a kamat, amortizáció és üzemköltség lenne évenként 152,265 korona.

Hogy ha ennek 20%-át állapítanánk meg a telektulajdonosok külön hozzájárulásaként, fizetni kellene a telektulajdonosoknak évenként 30,453 koronát, ami 5500 koronával kevesebb a mai előirányzatnál, illetve kivetésnél.

A 36,000 koronát azonban nem szállítanám le, mert habár közadók módjára hajtatik is be ez a járulék is magát az ingatlant bekebelezés nélkül is terheli, még sem lehet azt biztosra venni, hogy minden évben pontosan befolyik. Lenni kell tehát egy többletnek, amely lehetővé teszi azt, hogy a csatornamű évi költségvetésében hiány akkor se álljon elő, ha a bevételi előirányzat a költségvetési évben pontosan be nem folyik. A telektulajdonosok külön hozzájárulásának 36,000 koronában megállapítása mellett ez a cél elérhető lesz.

Ha később új városrészek csatornáztnak, azoknak a munkáknak feltételeit a törvényhatóság esetéről-esetre megállapíthatja s kell is, hogy megállapítsa. Mert a város belterületének arról a több, mint 600 kat. holdat tevő részéről, amely most közsoratornával el van látva, fentebb kimutattam, hogy a községi pótdáoban több, mint 50%-át fizeti meg a csatornázási s üzembentartási költségeknak. Az egyenlő elbánás elvénél fogva figyelembe kell venni a telektulajdonosok külön hozzájárulásának megállapításánál azt, hogy a csatornázandó városrész, mondjuk a Homokkert, már községi pótdáoban milyen részét fizeti meg a költségeknak s ehhez képest kell megállapítani az ottani telektulajdonosok külön hozzájárulását. Csak így fogunk egyenlő mértékkel márn.

Ha már megállapítottuk a telektulajdonosok évi hozzájárulásának összegét, aztán azt kell tisztába hoznunk, hogy miként lesz ez az összeg a telkekre legigazságosabban szétosztható, kivethető? Arról tegyük le, hogy olyan kivetési kulcsot találjunk, amely minden esetben megfelel az osztóigazság követelményének. A mai alap, amely szerint a csatornadíj a telek □ üle után vettetik ki, sok esetben szembeöntő igazságtalanságra vezet. Emellett csatornadíjban évenként többet fizethet egy csak nyári lakású szolgáló, alig 800—1000 korona évi bérértéket képviselő kerti telek, mint egy 10—20 ezer korona évi bért hozó házastelek.

Fel lehetne venni kulcsul a telken levő lakrészek, vagy a lakók számát.

Ez az alap azonban nagyon ingadozó, változó lenne s emellett évenkénti kipuhatólása, megállapítása sok munkát, idővesztéséget, költséget emésztene fel.

Legmegfelelőbbnek találok azért, ha a kivetési alapul a házbéradó kivetés alapjával évenként megállapított nyers bérjövédelmet, illetve be nem épített teleknél a kat. tiszta jövédelmet fogadjuk el. Nem állítom, hogy ez ideálisan igazságos kivetési kulcs lesz, de az bizonyos, hogy ennek alkalmazása mellett nem jönnek elő olyan szembeöntő igazságtalanságok, mintha a kivetés a mai alapon történik. Ha azonban a házbéradó alapját képező nyers bérjövédelmet fogadjuk el adókulcsul, az esetben mégis külön kell gondoskodnunk a házbéradóról szóló törvény 27. szakaszában felsorolt állandóan adómentes épületek bérértékének megállapításáról, mert a csatornadíjat ezek után az épületek után is fizetni kell, habár a szabályrendeletünk 9. szakasza szerinti kedvezménnyel.

Ezen épületek bérértékét egy szakértő bizottság javaslata alapján első fokon a tanács állapítaná meg, melynek határozata ellen a közigazgatási bizottsághoz felekezésnek volna helye, innen pedig a közigazgatási bírósághoz panasszal lehetne élni.

Ha az első alkalommal ezeknek az épületeknek bérértéke megállapított, a dolog természeté szerint aztán ilyen munkálata hosszabb időn át nem lenne szükség. Leginkább csak olyan esetben, amikor törvény szerint állandóan adómentes új épület keletkezik. Az itt kifejtettek alapján javaslatom következő:

1. töröljük a szabályrendeletnek 12. szakaszát, amelyben az van kimondva, hogy a város csatornadíj címén évenként 42 ezer koronát fizet a csatornaépítési alpnak a csatornák kezelése és tisztításáért;

2. ehelyett mondjuk ki, hogy amint a város feladatát képezte a csatornamű előállítás, úgy városi feladatot képez annak fenn- és üzemben tartása,

3. a most kiépített közsoratorna mentén fekvő telkek tulajdonosai a házi csatlakozó-csatornák előállítási költségén felül a csatornaépítési és üzembentartási költségeihez évenként 36,000 koronával járulnak külön hozzá,

4. ez a külön hozzájárulási összeg a telkek nyers bérjövédelmé, az állandóan adómentes épületek évi bérértéke s a beépítetlen telkek kataszteri tiszta jövédelmé alapján vettetik ki,

5. új városrészek csatornázása esetén a törvényhatósági bizottság esetről-esetre fogja megállapítani az érdekelt telektulajdonosok hozzájárulásának mérvét.

Ha ezen javaslataim elvileg helyeseknek találtnak, a szabályrendelet megfelelőleg módosítandó illetőleg pótdáob lesz.

Az iratokat csatoltan visszaterjesztem.

Tisztelettel :

dr. Magoss György,
t. főügyész.

Az aszály elleni talajmivelés feltételei az Alföldön.

Irta: Dr. Hegedűs István, tb. tanácsnok.

(Folytatás.)

Ha egyes államok termésátlagát és műtrágyafogyasztását egymás mellé állítva vizsgáljuk, láthatjuk, hogy a műtrágyafogyasztás és a termésátlag nagysága egymással egyenes arányban állnak. Magyarországnál csak Oroszország fogyaszt kevesebb műtrágyát, de Magyarországnál csak Oroszországnak kisebb a termésátlaga, míg a nyugati államok a mienknél rosszabb talajviszonyok mellett is, mind többet termelnek, mint mi. Franciaország, 9-szer, Nagy-Britannia 10-szer, Olaszország 11-szer, Németország 13-szor, Dánia 25-ször és Belgium 27-szer annyi műtrágyát fogyaszt relative, mint Magyarország. Belgium fogyaszt legtöbb műtrágyát, de ő is termeli a bevetett terület nagysága arányában a legtöbb búzát Európában. Az előadottakból megállapítható az a törvényszerűség, hogy egyéb feltételek mellett a termés annál nagyobb, mennél gazdagabb a talaj tápláló anyagokban. A tápláló anyagok között a talajnak első sorban a foszforsav, nitrogén és kálium kell tartalmaznia, mert ha ezek közül bármelyik a szükségesnél kevesebb mennyiségben van meg, a termésmennyiség a három tápanyag átlagával lesz egyenes arányban. Ez az eset az istállótrágyázásra is áll, mert az istállótrágyában van kálium és nitrogén bőven, de kevés benne a foszforsav. Belgium fejlett állattenyésztése sok istálló trágyát termel, s hogy az istállótrágya mellett mégis a legtöbb foszfortartalmu műtrágyát fogyasztja, ennek helyességét termésátlaga bizonyítja. Ha figyelembe vesszük az Alföld egyoldalú szemtermelésre koncentrált üzemszerűt, valamint azt, hogy a külföldre szállított állapotok csontjában 60%, egy búzaszemben 0.79%, árpaszemben 0.78% foszforsav van, hogy a fel-tűzelt búzaszalma 0.22%-a szintén foszforsav, hogy 15 q. külföldre eladott búzában 11.85 kgrm., 15 q. árpában 11.70 kgrm., s a felétegetett 40 q. hereszénában 22.40 kgrm., vagyis 1 kat. hold 5 évi termésében 80—86 kgrm. foszforsav hagyja el az ország határát, illetve a termőföldet örökre, mely foszformennyiség 500 kgrm. 18%-os szuperfoszfátnak felel meg, bizony nem csuda, hogy termésátlagunk a kedvező talajviszonyok mellett is Oroszországtól kivéve Európában utolsó helyen áll, melynek egyik főoka az Alföld talajának foszforsavban való szegénysége, eltekintve a felületes talajmiveléstől, s szárazföldi éghajlatunk átmenet nélküli hőmérsékletétől és rendszeretlen csapadékoslásától.

Az alföldi gazda ha tudja is, hogy a termés mennyisége és minősége jórésben a talaj termő-

erejétől függ, de arra nem gondol, hogy földjéről az évtizedeken át eladott búzában, állatai csontjában elszállított foszforsav mennyiségét az általa földjére kihordott trágyával pótolta-e? — arra sem gondol, hogy földje termőereje, melyet a növényzet szervezetének felépítéséhez a talajból felszívott, magában a talajban végbemenő természetes vegyi folyamat folytán, az elvont növénytápláló alkotórészek mennyiségével szemben oly minimális mennyiségben képződik, hogy e növénytápláló anyag, mely öt éven át képződik a talajban, alig elég egy gyenge termés neveléséhez. Erre gazdáink 95%-a nem gondol, de róla nem is tud, és tudni nem is igyekszik.

Magyarországon fogalom az ezer holdas borkabátos, mely fogalom a gazdagságot jelképezi. A közfelfogás számszerint méri a gazdagságot, a holdak számát, akár a pénz és figyelmen kívül hagyja a minőséget, megelégedezik arról, hogy a föld területi nagysága nem kivevője a gazdasági vagyon forgalmi értékének. Pedig a valóságban a forgalmi érték emelkedhetik a földjáradék folytán, és a földjavítás által anélkül, hogy a területi nagyság változást szenvedne. Ha egy hold elsőrendű föld, mely ugyanazon feltételek mellett egyforma terméshozamot nyújt két hold földdel, az előbbi forgalmi értéke nagyobb, mert termelési költsége kisebb lévén, egyforma hozam mellett is többet jövedelmez. Ha tehát a föld őstermő-ereje fogy, a föld veszt értékéből, ha növekszik, ugy vele együtt nő az értéke, s ezzel együtt a föld őstermőerejében fekvő nemzeti tőkevagyon. A német gazda földje ugyanakkora magyar földnél annnyival ér többet, mint amennyivel azon többet termel.

A föld termőerejével, másszóval a nemzeti tőkevagyon jelentős részével gazdáink rövidlátó hazárdjátékokat folytatnak, mely a pazarlás tényálladákanak ismerveit hordja magán. Az utolsó évtizedek tagosítása, rétek, legelők feltörése produktívabbá tette a föld termőerejében nyugvó nemzeti tőkét, de a hozamtöbblet értékének nagyrészt a tőkétől vette el. A tőkéérték kamatként elfecsérelése ellenkezik a produktivitás törvényével, mely a kamatok lehető nagyrészenek tőkésítését parancsolja. Gazdáink legnagyobb része idegenkedik a műtrágyától, de még az istállótrágyát is szakavatottság nélkül felületes gondatlansággal kezeli, a föld jövőjével nem törődik. A fátlan Alföld síkságaim még mindég tőzeგრágyával vagy szalmával tűzel nem csak a pásztornép, de a tanyasi cselédség is, pedig a faültetésre mily sok apró-cseprő terület kínálkozik.

A faültetés előnyeivel és fontosságával már foglalkoztam az éghajlat hőmérsékletének és csapadékoslásának az állattenyésztés és növénytermelésre gyakorolt hatásainak méltatásánál.

Iparunk még ma is gyermekcipőkben jár s így

közigazdaságunk fejlődésének egyetlen alapja az, ami eddig meg volt, az Alföld humuszban szegényedő talaja. Amde a legdusabb talaj sem ontja kincseit végnélkül s a talaj bőkezűsége idővel fukarsággá válik, mert a föld termő ereje visszapótlás nélkül nem türi az örökös kiszivattyúzást. A husszinű acélos magyar buza bejárta a nyugat patait, hirmévre tett szert, mert lisztartalma nagyobb és jobb minőségű volt az ottaniaknál. A magyar buza versenyképességét kiválóságának köszönhetette, mely kiválóbb minőség termelése egyéb feltételek mellett kiváló talajt is igényel. Ha tehát jobbat és többet akarunk termelni, gondoskodnunk kell, hogy a talaj mindazon chemiai vegyületeket, mely a növényzet táplálásához szükséges, fokozott mértékben tartalmazza, mert csakis így lesz képes megtartani a magyar buza hárnevét és közkedveltségét.

Az Alföld a történetelőtti korszakban víz alatt volt, míg Győrnél és a Vaskapunál a bércek áttörtek, a víz lefolyt s a talaj a víz tükre fölé emelkedett. Az osztrák felföld s az Alpok közelsége erőt kölcsönzött a felső tóba ömlő víznek, mely vastosabb köveket is magával sodort a tó medencéjébe. E felső tó medencéje lett a felső magyar síkság. A nagyobb alsó tó medencéjébe ömlő víz lassu mozgása nehezebb köveket magával nem sodort, de áradmánya finomabb törmelek képleteket nagy mennyiségben hozott magával, mely az alsó tó medencéjében ülepedett le. Ez az oka, hogy a felső síkság talaja durvább kőzetekkel keveredett, mely hasonlít az északi német nagy róna tulajához, hol kisebb-nagyobb gránit darabok (erratische Blöcke) találhalók, nyilván Skandináviából és Finnlandból sodortattak oda. Ily talaj termékenysége nedves éghajlatot, vagy pedig a talaj felszínéhez közel áramló talajvizet kíván, mert a kavicsos agyag nélküln minden hajcsövességet, mely a talajvizet a föld mélyebb rétegeiből a talaj felszínéhez felszívja. Az alsó medencének csak párkányain található kő, mely befelé durva kavics párkányon át fútohomokba megy át. Az özőnvizi képlet anyaga tulnyomóan homok, mely az Alföld mélyebb részein halmozódott fel. Az áradmány és torlaszföld igen vastag réteget képvisel. Debreczen 60 méternél is vastagabb torlaszföldi telepen nyugszik. E réteg a Duna között az 500 méter vastagságot is eléri. Ez okok folytán az Alföld talaja 600—700 □ mértföldnyi területen homokos. A homoktalaj keveredése fokozza annak termékenységét. Ilyen a Nyírvidék. A Tiszától keletre a homokréteget agyag borítja, másutt fekete föld, mint a bánsgában. Hovatovább az Alföld talajának termékenysége nem a földtani alakulattól függ, hanem a gazdálkodás rendszerétől. A termékeny feltalaj felső rétege ha kimerül, mélyebb talajon elegendő mélyen szán-

tani, hogy az alsó táperőben gazdagabb réteg felfordításával a felső réteg szegénysége pótolassék, de evvel a bekövetkezendő baj orvosolva s a veszelj elhárítva nincszen. A gazda, ki így cselekszik, követi a társadalom naiv szokásait, mely a munkátlanságot és a szegénységet ingyen kenyérral, ingyen tejjel orvosolja. Az ingyen kenyér az éhező éhséget csillapítja, de mert az holnap újra megéhezik, a szegénységen, míg okát munkaalkalom adásával el nem hárítja, mitsem változtat.

A talaj alsó rétegének felfordítása a föld termő erejét a kimerüléstől ép úgy nem menti meg, mint az ingyen kenyér a dolgozni akaró, de munkát nem kapó embert nem menti meg a szegénységtől. A debreczeni és kecskeméti puszták s a bánsgág magasabban kiemelkedő térségeit a legrégibb időtől kezdve, gazdaságilag műveltették. A török világ idején szomorú pusztulás uralkodott az Alföldön, a debreczeni és kecskeméti puszták gazdasági művelése sokkal többre térre szorult, míg a bánsgág lakosai kiterjedtebb gazdálkodást üztek. A kedvező földtani alakulat folytán a bánsgág dus termékenységgel megaldott vidékeinek termékenysége maholnap a múlté lesz, mert zsirját gazdái régóta szedik, míg a tiszai gazda földjét hevertette, rétjét, legelőjét csak nemrégén szántotta fel. A tiszavidéki sulyos, acélos buza kiválóságát, s a bánsgági buza könnyebb, puhább, fakóbb színét az östmerő csökkenése magyarázza meg. A földtani alakulatanál fogva legbujább talaj is elveszti termékenységét, ha a gazdálkodási rendszer hosszu időközön át tőle oly kölcsönöket vesz föl, amelyeket vissza nem fizet. A talaj termékenysége szerintem fontosabb, mint a területi nagyság. Fraas szerint a mezőgazdaság Thüen-féle gyűrűi nemcsak a városokban, hanem minden telken ismétlődnek. Minden gazdaságban a pleochoma, isochooma és leiochoma gyűrűk föltalálhatók. Ez emberlaktá, gazdaságilag művelt területek közelében vannak gyarapodó, a gondosan trágyázott területeken a a lépést tartó, s a többi területeken a csökkenő gyűrűk.

A feltört termőerőben tulgazdag talajban a bujanövésű gabona rendszerint dudvály fordul föl és megdől. Itt helyén való a talajgyengítő tengeri, cukorrépa s repce vetése. De igen fontos körülmény, hogy a kalászos megdölése nem mindég jelenti a talaj kóvér bujaságát, hanem igen gyakran sovány kiéltségét, speciel a talajnak kevés foszforsavtartalmát, de leginkább a rossz talajművelést.

A foszforsavas trágya ugyanis a növény szövetét alkotó sclereichim rostok és pareichim. sejtek falait táplálja s teszi vastaggá, tehát ellentállóbbá a kalásztost lefektető erős viharral szemben, míg a nitrogéntrágyák lazítják a sejteket.

növelik a növény vízfelfogó képességét. Most tehát, ha a buzában s hízó állatokban évről-évre elszállított foszfor kellő mennyisége hiányzik a talajból, de nitrogén elegendő mennyiségben van benne, a rostok és sejtek nem erősödnek, hanem meglazulnak, sok vizet szívnak fel s így egy kisebb szélroham is elegendő arra, hogy az ilyen foszforsavban szegény talaj buzáját ledöngölje. De ettől eltekintve, sovány és kövér talajban egyaránt megdől a gabona, ha a növes korában hosszasan esős, szeles idők járnak, s a talaj nincsen elég gondosan megmunkálva. Ne áltassák tehát magukat földjeik követségével a dült kalászos talaj gazdái, mert az Alföldet a gabonamegdőlés veszélye rendszerint nem a talaj őstermő erejének buja pazarsága miatt fenyegeti, hanem többnyire épen soványága, speciál foszforsavban való szegényesége, de legtöbbször a talaj felületes megmunkálása miatt. Ennek igen egyszerű magyarázata van, mit kísérletezéssel is beigazoltam. A sekélyen szántott, eléggé meg nem porhanyított, göringyes talajban a szem, ha csírást s gyökérzetet hajt, gyökérzete a vékony rétegű, rosszul művelt földben nem fejlődhet ki kellőképpen, lefelé és oldalra nem nyulhat nagyobb tömegű földre, szárát s fejet hajt, melynek a gyökérzetet kellő támpontot biztosítani nem képes, minek következtében egy szeles eső elegendő, hogy az átázott talajfelületen a szár a földre hajoljon. Ellenben a mélyen szántott, jól megmunkált porhanyó talajban a növényzet erős gyökérszálakat hajt oldalra és lefelé, nagyobb tömegű földre kapaszkodhatik és a szárnak biztos támpontot nyújt. Az Alföldön tehát a kalászos megdőlésének inkább oka a felületes talajművelés, mint a talaj termőerejének gazdsága.

(Folyt. köv.)

Demecs Elemér városi főkertész jelentése külföldi tanulmányutjáról.

(Folytatása és vége.)

Berlin és környékén tett tanulmány befejezve Leipzigbe utaztam, ahol a nemzetközi építészeti kiállítást néztem meg. Számtalan érdekes látvány volt itt is, főleg a kert alakításokat tanulmányoztam. A kiállítás területén végzett kert alakításokat főleg műépítések végezték. Azt az imponáns látványt, amit a breslaui kiállítás kertművészete nyújtott, azt távolról sem tudták utólni. — Németországban sok esetben nagy vita tárgyát képezte az építő-művészek illetéktelen beavatkozása a kertművészetben. A sok vitakozás és a hangos gyűlés mind hiába valónak mutatkozott, mert a breslaui kertalakítások, amik híres kertészek tervezeteiből kerültek ki, messze fölülmúlták a leipzigieki kiállítás kertalakításait. A

leipzigieki kertalakításokban kevés eredetiség volt. Nem vonzotta az embert, nem volt melegség csoportozataikban, merev, rosszul színezett csoportok, nem keltettek a szemléltre kellemes hatást. Inkább sablonos hatás nélküli — összedarabolt csoportok voltak. Csoportjaik minden feltűnés nélkül szinte bujkálva húzódtak meg a szép épületek és építmények mellett. A különféle növényzet csoportosítása soha sem adott egy harmonikus képet, szinte egymástól elkínálkoztak. — Leipzigét elhagyva Alfeldbe mentem, ahol Binnevis telepét tekintetem meg, — amiről jelentésemben már előzőleg megemlékeztem.

Alfeldből — Stuttgartba jutottam Pfitzer Vilmos kertészeti telepeinek tanulmányozására. Fáradságomat a sok ujdonság, amit itt láttam, busásan honorálta. Pfitzer egyike azoknak a német kertészeknek, aki nagy szakértelemmel vezeti hatalmas kiterjedésű kertészetét. — Itt minden időben találhat a szakember újabb s újabb növényeket, Számtalan sok ujdonságot hozott forgalomba az utóbbi években, de különösen a Gladiolus és Phloxok pompás színű ujdonságaival lepte meg a világot. Sok szép növényt szorgalmasan jegyeztem fel, hogy azt kertészetünk javára megszerezhessem s azt azután nagy előnnyel felhasználhassam. Növényházai amerikai rendszerben vannak felépítve.

Stuttgartból — Feuerbachba utaztam, ahol Karl Faiss kertészetét tekintetem meg. Faiss az utóbbi években nagy sikert ért el az Angol Pelargonium ujdonságival. Egyike azoknak a felkapott virágzó növényeknek, amelyek a lakásokban is eredményesen tovább tenyészthetők.

Feurbachból — Münchenbe jutottam, ahol az Erdő-temetőt tekintetem meg. Ugyanis ez a temető a város mellett elterülő fenyes erdőben van elhelyezve. Fenséges nyugalom honol itt, — az ember szinte önkénytelenül ejti ki a szavakat: „ez valóban temető“, ahol a fáradtak valóban csendes nyugalomban pihennek. Nem csodálom, ha minden kis varoska látva ezeket törekszik az ő halottjainak nyugvóhelyét hasonlóvá tenni. — Azt a megnyugvást, amit abban a temetőben érez az ember, azt kifejezni semmi ékesszólással sem lehet. Kegyeletünket nem róhatjuk le szebben, mintha a hozzánk tartozói nyugvó helyét igazán azzá varázsoljuk. Ezen hatást érték el a müncheni erdőtemető tervezői, akik mint az elhunytak iránt tartozó kegyelet helyét imponzánsan juttatták érvényre. Legyen az gazdag avagy szegény egyaránt, annak diszes avagy egyszerű sírhalmá annyi szeretetet, melegséget talál az üde természet bűbájós öleiben, hogy önkénytelenül elfeledjük a szomorú elmúlt, elfeledjük, hogy a holtak birodalmában járunk, szívünkben meleg érzéssel járjuk a jól ápolat sétat utakat gyönyörrel szemléljük a szép

üde növényzetet s nagy lelki megnyugvással gondolunk a fölünk elköltözőkre. Egy-egy szeretet embertársunk eltávozása néha vigasztalhatatlanná tesz bennünket. Fájdalmainkat nem enyhíti a sok részvét, bátorítás. Másképen hat lelkünkre az üde természet, minden nagyszerűségével feledtetni velünk a földi mulandóságot.

Százezrek fájdalmát enyhíti a gondosan berendezett temető, a vigasztalhatatlanok vigasztalást, az eltávozottak pedig édes nyugalmat találnak ott.

A sírhelyek részben egyenkint vannak elhelyezve. Nagy gond van fektetve a síremlékekre is, különösen tömegsíroknál ügyelnek, hogy az egyik ép oly magas legyen, mint a másik s lehetőleg hasonló stílyű legyen. — Igen jól érvényesülnek a családi sírok, különösen, ha egy művészies kivitelű emlékoszlop, vagy szobor is van ott elhelyezve. Ezek rendszerint főbb utaktól távolabb vannak helyezve csendes berkekben.

Látva ezen szép temetőt nem csodálom, ha a kerttechnika annyira behatón foglalkozik a modern temetőkertek létesítésével. Mint már említettem, a breslaui kiállítás kertművészeti osztályán sok temetőkert tervezetet állítottak ki, sőt még egy kisebb temetőkertet természetben be is mutattak.

Münchennt elhagyva tanulmányutam végső pontjára Wienbe érkeztem, ahol egy nagyszabású kertészeti részvénytársaságot L. Weinbrenner kertészetét néztem meg.

Ez a nagyszabású telep magában foglalja a kertészet minden ágát, azonban az idő rövidsége miatt csak a cserepes növények tenyésztését tanulmányoztam át.

Sok érdekes növényeket tenyésztettek, melyek wieni virágüzletekben találunk szép számu fogyasztásra. Megnéztem itt több teret és nyilvános parkot s ezzel tanulmányutam végére értem.

Röviden összefoglalva a látottakat, tanulmányutam eredménye rendkívül gazdag tapasztalatokban s tudásom bőségesen fejlesztettem. — Reményem, mindezeket nagy erkölcsi és anyagi haszonnal tudom városunk s annak kertészete javára értékesíteni.

A sok újdonságot, a sok újabb irányt, amit láttam, magamévá tettem, hogy haladásra s kertészetünk fejlesztésére felhasználhassam. Szükségünk is erre, miután mondtam, — csaknem minden terünk még a régi módon, — izléstelenül van berendezve. Lépést kell tartanunk a kulturálmok intézményeivel s merem mondani, hogy ilyen tanulmányut után nem maradunk sokban hátra nyugati szomszédjainktól.

Tanulmányutamról részletes jelentésem tisz-

telettel megtéve, hálattal szívvel köszönöm a tekintetes Tanács kegyes támogatását.
Debreczen, 1914 január hó 31.

Demecs Elemér,
városi főkertész.

Séta az Uránia-színházban.

Az Egyház-téren, a Csokonai-szoborral szemben, a Péterfia-utca torkolatánál, egy csinos, három emeletes palota vonja magára a figyelmet. E modern külsejű palotán egy új felírás díszleg, ez: „Uránia“. Tompított üvegű hatalmas bejáratok hívogatják a kíváncsit, akik közé magunkat is sorozzuk. Milyen lehet egy újabb mozi, amely ma azok után épül és rendeződik be, amelyek már eddig igyekeztek kütsőségekben egymást felülmúlni. Lássuk hát, tud-e valamit az új mozi.

A kárpitos munkával készült gyönyörű plüsfüggönyök szétcsapódnak és bejutunk a tágas előcsarnokba, amelynek rakott kövezett-burkolatán még ott van egy-két szerszám. Nagy, kényelmes ajtókon bejutunk a hatalmas nézőtérre. Meglepődünk. Ez nem mozi. Ez egy modern, igen előkelő, intim és mégis méreteivel, befogadóképességével is imponáló színház. A félig sötét helyiségben már nem dolgoznak, miután készen van szinte várjuk, hogy a gyér világítás is eltűnjön s valamelyik hájos operette, egy nemes opera, vagy e helyen igazán legjobban érvényesült drámai előadás díszletei és személyzete tűnjenek fel a felgyuló proscenium-lámpák fényében. De a proscenium-lámpák sötétben maradnak, a nézőtéri lámpák ége maradnak és így végig sétálva a nézőtérben, amelyen szinte csábítanok leülésre a kényelmes, izléses szőlyök; karszékek, amelyek még legelő is a harmadik helyen, előkelők, szépek. Ott állunk a színpad előtt. És ismét eszünkbe kell juttatni, hogy moziban vagyunk, mert a színpad meglep. Építési rendszere, alakja, nagysága, minden részlete alkalmassá teszi bármely színházi előadásra.

Főlmegyünk a színpadra. A nézőtér minden pontjára akadály nélkül eljutunk, így tehát minden néző egyaránt jól fog látni.

Tovább megyünk, új és új helyiségekbe, távol nézzük már talán a negyedik, vagy ötödik helyiséget, amikor kis udvarra jutva, szabályszerű ütemes zaj csapja meg a fülünket. Lekalauzolni bennünket egy tágas, nagy, száraz betonfalu souterraine helyiségbe. Egy kicsiny, de nagy teljesítésű gép hajtja a szinte ijesztő nagyságu dinamógépet, míg a hatalmas márványkapcsolótábla regulátorának részombjain hatalmas villamos szikrákat pattant ki a próba-dróttal a szerelő, aki most teszi teljesítő képessé a villamos áramot

szolgáltató szörnnyeteget. A márványtábla mellett egy halálfejes ajtó, kalauzunk elmondja, hogy emögött még egy szerkezet van, a mely a városi villamos vezetékét kapcsolja be, ha makacsod-nék a mozi saját gép-kolosszusa.

Elkábulva a nagy méretek és az izlés ki-váltotta csodálat hatása alatt jövőnk fel a dinamo-gép termébl, hogy újabb souterraine helyisé-gekbe jussunk le. A nézőtér alatt vagyunk. Itt az izlés válogatott eszközökkel megteremtett külső-diszek, cicoma nélkül. Ez a buffet.

Fönn mégegyszer körültekintünk, megcsodál-juk mégegyszer a szép előcsarnokot, a kényelmes, könnyen hozzáférhető ruhatár-helyiségeit, a gyö-nyörű nézőteret, amely 850 nézőre készült. Föl-megyünk és megcsodáljuk az elegáns és kényelmes páholyokat, amelyek közt közepén kecsesen, szinte észrevétlenül emelkedik ki a vetítő-kamara s azután a csodálat hatása alatt szeretnék felkiáltani : Heuréka !

Ime egy mozihelyiség Debreczenben, amely egyesíti magában mindazt, ami eddig izlésben, erőben, szépségben, alkalmasságban mozi- és színház-építő zsenik kitaláltak és alkalmaztak. Az építés szilárdságát, az épület biztonságot nyújtó méreteit, évszázadokra szóló imponáló erejét el-fedik a berendezés csinosága, a mindenütt kinál-kozó kényelem, a toladokás kizárása nélküli pompa. És megszületik a megállapítás, a legszebb, leg-kényelmesebb, a legmodernebb mozi.

És mindezen szép, jó, biztató tulajdonság mellett biztatóvá teszi e mozi jövőjét még az is, hogy a mozgó-színház igazgatója a közismert Suchán Rezső.

Hírek.

— **Uj gyógyszer-tár.** A belügyminiszter ur által engedélyezett uj gyógyszer-tárak közül a napokban ismét megnyílt a második. Tulajdonosa Szendrei Béla. A gyógyszer-tár Bocskay nevét viseli. A gyógyszer-tárat dr. Tüdös Kálmán tisztifőorvos, Vargha Emil dr. tb. főorvos és Buda-házy Jenő rendőrfogalmazóból álló bizottság át-adta a forgalomnak.

— **Eskütétel.** A főmérnök fejeelmi ügyében kiküldött szakértők, a közigazgatási bizottság ré-széről: Kovács Kálmán nyug. műszaki tanácsos, a tanács részéről: Szívós Gyula, a főmérnök részéről: Zieliszky Szilárd műegyetemi tanár, folyó hó 18-ikán tisztelegtek Kovács József pol-gármesternél és letették a hivatalos esküt.

— **Olvasóinkhoz!** Lapunk mult számában „Az aszály elleni talajművelés feltételei az Al-

földön“ című folytatólágalosan közölt cikk második hasábján második bekezdésében egy értelemzavaró sajtóhiba csuszott be, ugyanis *ingadosója* helyett **ingadozása** olvasandó.

Felhívás.

Az Arany-Bika Részvénytársaság igazgató-sága az alakuló közgyűlésen nyert felhatalmazása alapján elhatározta a társaság alaptőkéjébl még befizetetlen utolsó 25%-os részlet bekívánását is. Ennélfogva felhivatnak a társaság részvényesei, hogy az általuk jegyzett részvények után még befizetetlen 25%-os részletet, vagyis részvényen-ként 100, azaz Egyszáz koronát legkésőbbben folyó évi március hó 1-ig az Általános Forgalmi Bank Részvénytársaság, vagy a Debreczeni Első Takarékpénztár, vagy a Debreczeni Ipar- és Kereskedelmi Bank, vagy a Magyar Általános Hitelbank debreczeni fiókjá pénz-táránál az Arany-Bika Részvénytársaság számlájá javára, a követ-kezmények terhe alatt befizetni sziveskedjenek.

Egyben felhivatnak a társaság mindazon részvényesei, kik a már korábban esedékessé vált részvénybefizetésekkel hátralékban vannak, hogy az általuk jegyzett részvények után hátra-lékos befizetéseket, valamint ezeknek az esedékesség napjától a befizetés napjáig számítandó 6%-os késedelmi kamatait a fent megjelölt fize-tési helyeken és módon, ugyancsak folyó évi március hó 1-ig annyival inkább és okvetlenül befizetni sziveskedjenek, mivel ennek elmulasz-tása esetén az eljárás ellenük a társaság alap-szabályai és a kereskedelmi törvény vonatkozó rendelkezései értelmében haladéktalanul folya-matba fog tétetni.

Az Arany-Bika Részvény-társaság Igazgatósága.

— **Hírdetések felvétele.** Értesítjük olvasó-inkat és a hirdető közönséget, hogy lapunk ki-adóhivatala (városi nyomda vállalat) a legolcsóbban vesz fel hirdetéseket. Ma, midőn a hirdetések közlési díja folyton emelkedőben van, lapunk kiadó hivatala a régi mérsékelt áron, olcsó egy-ség árat számít. „A város“-t városunk leg-előkelőbb közönsége olvassa és így a benne közölt hirdetések elérik az óhajtott célt.

Debreczen szab. kir. város fiúiparos-tanonciskolájában elhelyezett építőipari szakcsoportok (téli tanfolyam)

VIZSGÁLATI SORRENDJE

az 1913—14-ik iskolai évben.

Melléklet: az 1914 febr. 16-iki fbgv. 12. számú jkvéhez.

A vizsgálat ideje		Osztály	Csoport	A vizsga helye	Teremszám	A vezető tanerő neve	A csoport jellege	Jegyzet
Hó	Nap							
M	15.	Vasárnap	d. e.	8—9	Földszint	Bordé István	Kőműves	Rajz
		"	"	9—10		Emmer István		
		"	"	10—11		Kovács Lajos		
A	16.	Hétfő	d. e.	9—10	Földszint	Petrovics Emil	Kőműves	Rajz
		"	"	3—4		Albert András		
		"	"	4—5		Emmer István		
T	17.	Kedd	d. e.	8—9	Emelet	Vass András	Kőműves	Közismereti
		"	"	9—10		Kovács Lajos		
		"	"	10—11		Dümmérth Dezső		
C	18.	"	"	11—12	Földszint	Petrovics Emil	Szobafestő	Rajz
		"	"	"		"		
		"	"	"		"		
S	18.	Szerda	d. e.	9—10	Emelet	Bordé István	Kőműves	Közismereti
		"	"	10—11		Kovács Lajos		
		"	"	11—12		Petrovics Emil		
A	18.	"	"	3—4	Emelet	Dümmérth Dezső	Kőműves, Ács, szobafestő	Rajz
		"	"	"		Ács		
		"	"	"		Szobafestő, Kőműves		

NB. A téli tanfolyam vallásvizsgái a folyó évi március 16—22-ig eső napokon, azon a helyen és abban az időben tarthatók, amely napon és időpontban a vizsgázó osztályok növendékeinek évközi vallásórái tartattak.

Mindenik rajzcsoport a földszint 2. sz. teremben, szokás szerint, rajzkiallást rendez, melynek megtekintésére, a haladás elbírálására, a felügyelő-bizottság nevében, tiszteltelti kérek től minden érdeklődőt.

Ugyanekkor figyelemre méltatni kérem azt a körülményt, hogy kiváló iparostanulóiunknak buzdítását eszközöljé jutalmat — bármily szerény legyen is az — csak az esetben lesz képes adni az iskola, ha az ipari előhaladást áldozattal is támogatni kész társadalom mint eddig, úgy ez alkalommal is segítséggel jön.

Minden, jutalmazásra szánt összeg folyó év március 15-ig Csúrka István ipariskolai igazgatóhoz (Burgundia-u. 1.) juttatandó, ki azt nyilvánosan nyugtázza.

Debreczen, 1914 február 16.

Hazafias tisztelettel:

ACZÉL GÉZA,

az iparos-tanonciskola felügyelő-bizottságának elnöke.

4009—1914.

Árverési hirdetés

a nagyerdei nyári lakok bérbeadására.

A város tulajdonát képező nagyerdei nyári lakok és pedig: az I. sz. villában az emeleti 2. sz. lakás, a II. sz. villában a 3. 4. 5. 6. sz. lakás, a III. sz. villában a 7. 8. 10. sz. lakás, a IV. sz. villában a 12. és 13. sz. lakás, az V. sz. (fürdő épület) villában a 14. 15. és 16. sz. lakás, végre az ugynevezett kerekház. **Folyó évi március hó 20-án délelőtt 10 órakor**, a városház kistanácsstermében tartandó nyilvános árverésen, az 1914 május 1-től 1914 november hó 1-ig terjedő időre bérbé adatk.

Kikiáltási ár mindenik nyári lakra az 1913. évi bérosszeg.

Az árverésen résztvenni kívánók a kikiáltási összeg 10⁹/₁₀-át az árverés vezetésével megbízottak kezéhez lefizetni tartoznak, mely bánatpénz a bérosszeg 2-ik részletébe számoltatik el.

A házirend és árverési feltételek a hivatalos órák alatt a számvévősnél megtekinthetők.

Debreczen, 1915 február hó 23.

A városi tanács.

4180—1914.

Árverési hirdetés

Földhaszonbérbeadásra.

Debreczen szab. kir. város tulajdonát képező alább megnevezett ingatlan földbirtokok haszonbérbeadásra végett a nyilvános szóbeli árverés rendeltetvén el. ezen árverésre határnapul 1914. év március hó 7-ik napjának délelőtti 10 órája a városház nagytanácsstermében tüzetelt ki, amely helyre és időre az árverési szándékozók azzal hivatnak meg, hogy az árverési feltételek előzetesen a hivatalos órák alatt a városi számvévősnél megtekinthetők.

Az 1914. év április hó 1-től 1920 szeptember hó 30-ig terjedő időre haszonbérbe adatik:

I.

1. A macsi folyó kaszálóból 1. számú tagföld 14 hold 78 □-öl, kikiáltási ár 1400 korona.

2. A macsi folyó kaszálóból 2. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

3. A macsi folyó kaszálóból 3. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

4. A macsi folyó kaszálóból 4. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

5. A macsi folyó kaszálóból 5. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

6. A macsi folyó kaszálóból 6. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

7. A macsi folyó kaszálóból 7. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

8. A macsi folyó kaszálóból 9. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

9. A macsi folyó kaszálóból 10. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

10. A macsi folyó kaszálóból 11. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

11. A macsi folyó kaszálóból 12. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

12. A macsi folyó kaszálóból 13. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

13. A macsi folyó kaszálóból 14. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

14. A macsi folyó kaszálóból 15. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

15. A macsi folyó kaszálóból 16. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

16. A macsi folyó kaszálóból 17. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

17. A macsi folyó kaszálóból 18. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

18. A macsi folyó kaszálóból 19. számú tagföld 10 hold, kikiáltási ár 1000 korona.

II.

19. Csödörös Eprekterből 18 hold, 662 □-öl, kikiáltási ár 1850 korona.

Debreczen, 1914 február hó 23.

A városi tanács.

**Debreczen sz. kir. város
könyvnyomda-vállalata**
Debreczen, városház épület.

~~~~~

**Készít mindenféle nyomdai munkákat
a legegyszerűbbtől a legdiszesebb
kivitelig, jutányos árak mellett.**